Imperialis autoritas denuntiavit, ut à nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus propriè Deo & Sanctis ejus dicatis: cùm ratio & usus obtineat neminem, cui [d] non vult, contra utilitatem, & rationem cogi [e], de proprio facere beneficium. §. 2. Nec [e] commutationes rerum, vel mancipiorum Ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia, & consensu Regio [f] facere præsumat.

[d] *al.* qui.

[e] Burch. *l.* 3. *c.* 172. Ivo, *p.* 3. *c.* 233.

[f] religionis. *Ivo.*

¶ CORR. ROM.] Citatur hic Canon ex Concilio Mediomatricis: à Burchardo autem, & Ivone ex Concilio Belvacensi, præter ultimum versiculum, *Nec commutationes*, quem citant ex Matisconensi. In Concilio etiam Meldensi, *c.* 12. refertur ex eodem Concilio Belvacensi. Extat in Capitularibus editis anno quarto regni Caroli Regis, & Ludovici Imperatoris filii in villa Colonia, *c.* 37. non est autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis Conciliis repeti: quod in Germanicis & Gallicis, quæ extant, sæpè factum cognoscitur. Aliquid etiam de precariis habetur in Concilio Remensi, *cap.* 36. & 37. & in Concilio Moguntino sub Arnulpho, *cap.* 20.

α Largitorem.] In Concilio Meldensi, & Capitularibus post hoc verbum sequitur continenter, *& à nulla potestate quis cogatur*, &c. sine verbis illis hic interjectis, quorum tamen similia afferuntur à Burchardo & Ivone ad vers. *Nec commutationes.*

β Cogi.] Sic in omnibus vetustis codicibus Gratiani, & adest Glossa: sed in Concilio Meldensi, & Capitulari, & apud Burchardum, & Ivonem est, *præstitum.*

[g] In Meldensi, *c.* 22. *in fin.*

V. *Item* EX CONCILIO BELVACENSI [g]. [an. 845. *in Gallia.*]

De eodem. PALEA.

[h] Ext. *de precariis*, *c.* 1. Burch. *l.* 3. *c.* 169. Ivo, *p.* 3. *c.* 230.

PRecariæ [h] de quinquennio in quinquennium secundùm antiquam consuetudinem, & autoritatem renoventur.

VI. *Item* EX CONCILIO CARTHAGINENSI *α*. [imò Lotharius Imp. in Legib. Longobard. *lib.* 3. *tit.* 10. *l.* 2. c. an. 844.]

De eodem.

[i] Extr. *de precariis.*

DE precariis [i], quæ à Rectoribus Ecclesiarum irrationabiliter fiebant, & se, suósque Successores pœna gravi obligabant, ut facta ipsorum nequiviſſent dissolvere; præcipimus, ut nemo Successor in Antecessoris sui pœnâ sit obligatus: sed suæ providentiæ sit concessum, ut si Antecessor ejus res Ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad jus Ecclesiæ ejusdem revocentur.

¶ CORR. ROM. *α Carthaginense.*] Etiam in Decretalibus, *tit. de precariis*, citatur ex Concilio Carthaginensi: sed in nullo ipsorum est inventum: potuit esse alicujus illarum provinciarum Concilii: extat autem in Legibus Longobardicis, *lib.* 3. *tit.* 8. *l.* 2.

VII. *Item* EX CONCILIO Martini Papæ, *c.* 16 [k]. [c. an. 572. *in Hispania.*]

Res Ecclesiæ dispensandi potestatem habeat Episcopus.

[k] In Cap. Martini Bracar. *ex Conc. Antioch. c.* 25. 3. *Pars.*

[l] XII. *q.* 1. *Episcopus Ecclesiasticarum.*

EPiscopus [l] habeat potestatem in rebus Ecclesiæ, ut dispenset necessitatem habentibus cum omni reverentia, & timore Dei. Participare etiam cum oportet, quæ necessaria sunt: Si tamen ipse, aut qui cum eo sunt, fratres indiguerint aliquo; ut necessitatem nullo modo patiantur: secundùm Sanctum Apostolum dicentem [m]: *Victu, & tegumento, his contenti simus.* Si autem res Ecclesiasticas Episcopus in suas voluntates usurpare voluerit, & loca Ecclesiæ, & fructus agrorum non cum Presbyterorum, vel Diaconorum consilio contaminaverit [n], aut fratribus, vel filiis, vel quibuscumque propinquis suis dederit potestatem, ut per eos latenter lædantur res Ecclesiæ; tunc oportet obnoxium esse Concilio. Sin autem *α* Episcopus, vel qui cum eo sunt, Presbyteri, aut Diaconi accusentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu *β* Ecclesiæ veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, secundùm quod ordinatum fuerit à sancto Concilio.

[m] 1. *Tim.* 6.

[n] ita minaverit. *codex Regius.*

¶ CORR. ROM. *α Sin autem.*] In capitulis habetur, *similiter*: sed melior videtur lectio duorum vetustorum Gratiani codicum, *sin aliter*: propiùs enim accedit ad Græcam Concilii Antiocheni, *cap.* 25. unde hoc sumptum est: τὶ δὲ καὶ ἄλλως, id est, *Si autem & aliter*, ut infrà XII. *q.* 1. *c. Episcopus.*

β Actu.] Hæc vox in simili re habetur infrà, XII. *q.* 2. Vulteranæ. *Vulteranæ Ecclesiæ actus, vel patrimonium*, Græcè est, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς, id est, *vel etiam ex qualibet alia causa, & occasione Ecclesiastica.*

GRATIAN. 4. *Pars.* [o] *al.* aliqua.

» SI verò contra hanc prohibitionem, aliquam [o] de rebus
» Ecclesiæ Episcopum vendere contigerit; & res ipsa Ecclesiæ
» restauranda, & ipse gradu suo dejiciendus decernitur. Un-
» de legitur

[p] In iisdem Capitul.

[q] Burch. *l.* 1. *c.* 215. & *l.* 3. *c.* 181. Ivo, *p.* 3. *c.* 172. & 242. & *p.* 5. *c.* 329.

VIII. IN EODEM CONCILIO Martini Papæ, *c.* 14 [p]. [c. an. 572. *ibid.*]

De Episcopo, qui nulla necessitate res Ecclesiæ vendit.

SI quis [q] Episcopus nullâ Ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, in Clero suo *α*, aut ubi fortè non est Presbyter, de rebus Ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere; & res ipsas Ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in judicio Episcoporum dejiciatur auditus, & convictus *β* [6], & tamquam furti, aut latrocinii reus suo privetur honore.

¶ CORR. ROM. *α In Clero suo.*] In codice Lucensi Regio legitur, *inscio Clero* [7].

β Et convictus.] Hæ duæ voces non sunt in Capitulo Martini; neque apud Burchardum, neque apud Ivonem parte tertia. Parte autem quinta abest præterea vox, *auditus*: vetustis tamen omnibus Gratiani codicibus convenit cum vulgatis.

¶ PITH. [6] *Et convictus.*] Desunt in 2. V. C. [7] *Inscio Clero.*] Ita V. C.

QUID NOMINE CATHEDRATICI A SACERDOTIBUS SUIS EPISCOPUS EXIGERE VALEAT.

QUÆSTIO III.

QUID verò nomine Cathedratici [1] Episcopus exigere debeat, legitur

« GRATIAN. « 1. *Pars.*

I. IN CONCILIO II. BRACARENSI, *c.* 2. [an. 572. *in Hispania.*]

Præter honorem Cathedratici nihil Episcopus per Diœceses exigat.

PLacuit, ut nullus Episcoporum per suas Diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliud aliquid per Ecclesias tollat: neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in Ecclesiis Parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminaribus Ecclesiæ, vel reparatione servetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopus tollat, lumen, & farta tecta abstulit Ecclesiæ. Similiter & parochiales Clerici servili more in aliquibus operibus Episcopo [a] servire non cogantur: quia scriptum est [b]: *Neque ut dominantes in Clero.*

[a] *al.* Episcopi.

[b] 1. *Petr.* 5.

¶ PITH. [1] *Cathedratici.*] Chron. Sclavor. *p.* 135.

II. *Item* EX CONCILIO EMERITENSI, *c.* 16. [an. 666. *in Lusitania.*]

Basilicarum reparationi proficiat tertia, quam Episcopus accipere consueverat.

PRiscis quidem [c] Canonibus erat decretum, ut Episcopus de parochianis [d] Ecclesiis tertiam consequeretur [e], cui sua plenissimè sufficere *α* possunt. Placuit huic sancto Concilio, ut nullus provinciæ Lusitanæ Episcopus sententiæ hujus terminum excedat, nec à qualibet parochiana Ecclesia tertiam auferre præsumat: sed quæ exinde *β* consequi poterat, totum in reparatione ipsarum Basilicarum proficiat.

[c] *al.* quippe.

[d] *al.* parochitanis.

[e] sequeretur. *orig.*

¶ CORR. ROM.] Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuscriptis corruptè citabatur ex Concilio Merech. Est autem in Emeritensi, *c.* 16. cujus Concilii duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa sunt. Hujus Concilii, & Capitis meminit Innocentius III. in Epistolis Romæ impressis, *lib.* 2. *Epistolâ* Petro Compostellano scriptâ, his verbis, *Emeritense verò Concilium authenticum esse multis rationibus astruebas, tùm quia cum aliis Conciliis continetur in libro, qui corpus Canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobavit; tùm quia de ipso Concilio sumptum est Caput, [Priscis quidem Canonibus,] quod continetur in Corpore Decretorum.*

α Sufficere possunt.] Sublata est negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab utroque exemplari Concilii, & à vetustis Gratiani codicibus abest: & hoc modo magis convenit cum ratione legis.

β Sed quæ exinde.] In exemplaribus Concilii legitur: *Sed quæque exinde consequi potuerat; totum in reparatione ipsarum Basilicarum proficiat.*

III. *Item* EX CONCILIO TOLETANO XVI. *c.* 4. [an. 693. *in Hispania.*]

Non accipiant Episcopi tertiam partem, nisi dirutas Ecclesias reparare voluerint.

UNio nostræ Congregationis [f] decernit, atque instituit, ut tertias, quas antiqui Canones de parochiis suis habentibus Episcopis censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis Episcopis dirutæ Ecclesiæ reparentur. Sin verò eas maluerint cedere; ab earumdem Ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui Pontificis, reparatio eisdem est adhibenda Basilicis. Quòd si omnes Ecclesiæ aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint; secundùm antiquorum Canonum instituta, si tertias sibi debitas unusquisque Episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, ut citra ipsas tertias nullus Episcoporum quidpiam pro Regiis inquisitionibus à parochianis [g] Ecclesiis exigat, nihilque de prædiis ipsarum Ecclesiarum cuiquam causâ stipendii dare præsumat. §. 1. Sed & hoc necessariò instituendum deligimus, ut plures Ecclesiæ uni nequaquam committantur Presbytero: quia solus per totas Ecclesias nec officium valet persolvere, nec populis Sacerdotali jure occurrere; sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, ut Ecclesia, quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem; quæ verò minùs decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Ecclesiis. Si quis sanè Episcoporum hanc no-

[f] *al.* adunationis.

[g] *al.* parochianis.

stram constitutionem parvipenderit, spatiis duorum mensium se noverit excommunicatione mulctari *α*.

¶ CORR. ROM.] Caput hoc est pars quarti Canonis Concilii XVI. Toletani, cujus duo exemplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nonnulla sunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum verò est Concilium hoc Æra DCC XXXI. cùm illud Emeritense habitum fuerit Æra DCCIV.

α Mulctari.] In Concilio sequitur, *ita nempe, ut postquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeaverit locum, cunctas hujus Canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.*

IV. *Item* PELAGIUS Cresconio Illustri. [c. an. 580. *Romæ in Sicilium.*]

De eodem.

[h] Ivo, *p.* 3. *c.* 136.

ILlud te volumus [h] modis omnibus custodire, ne qui Episcoporum Siciliæ de parochiis ad se pertinentibus nomine Cathedratici ampliùs quàm duos solidos præsumant accipere; neque compellere Presbyteros, aut Clerum parochiarum suarum supra vires suas eis convivia præparare.

V. *Item* GELASIUS Papa Fabiano [2] Episcopo. [c. an. 494. *Romæ.*]

Baptizandis numerus non imponatur: nec Cathedraticum ultra vetustum morem exigatur.

NEc numerus baptizandis justè creditur imponendus; cùm quanti petierint, vel ad regenerationem festinaverint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideò, Frater charissime, hujusmodi superfluam constitutionem modis omnibus removebis: ut unusquisque, aut in vicina sibi Ecclesia, aut in electa pro suæ mentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non ampliùs quàm vetusti moris esse constiterit, ab ejus loci Presbytero noveris exigendum: & de his, quæ die Dedicationis fuerint offerentium devotione collata, consuetudinem, quæ generaliter omnibus Ecclesiis est præscripta, servabis.

¶ PITH. [2] *Fabiano.*] V. C. *Sabino.*

GRATIAN. 2. *Pars.*

» CATHEDRATICUM, quod his autoritatibus Episcopis
» permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem
» oblationum, quæ etiam pro varia Ecclesiarum consuetudine
» ex præmissis autoritatibus Episcopo debetur, intelligen-
» dum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter in-
» telligenda est; sed vel anniversariæ Dedicationis, vel quo-
» rumdam etiam solennium dierum, prout inter Episcopum
» & Sacerdotem tempore Dedicationis convenerit. De his
» verò Episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæviunt,
» sic est statutum

VI. IN CONCILIO TOLETANO III. *c.* 20. [an. 589. *in Hispania.*]

Ultra morem antiquum à parochianis Presbyteris Episcopi nil exigant.

[i] Ivo, *p.* 3. *c.* 137.

[k] 1. *Petr.* 5.

QUia cognovimus [i] Episcopos per parochias suas non sacerdotaliter, sed crudeliter desævire: & dum scriptum sit [k]: *Forma estote gregi, neque ut dominantes in Clero*; exactiones diœceseos suæ, vel damna infligant: ideò censemus (excepto quod veterum Constitutiones à parochiis habere jubent Episcopos) ut alia, quæ illis hucusque præsumpta sunt, denegentur; hoc est, neque in angariis Presbyteri, aut Diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in Ecclesia Dei exactores potiùs, quàm Dei Pontifices nominari. Hi verò Clerici, tam locales, quàm Diœcesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, querelas suas ad Metropolitanum deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coërcere [1].

[l] *al.* districtè coërcere.

VII. *Item* EX CONCILIO CABILONENSI II. *c.* 14. [an. 813. *in Gallia.*]

A parochianis stipendia non nisi cum charitate Episcopi exigant.

CAvendum est, ne cùm Episcopi parochias suas peragrant, quamdam damnosam [3] erga Subditos, seu erga socios tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate [4], sed cum quadam [5] judiciaria invectione [m] stipendia ab eis exigant. Observandum etiam modis omnibus, ut si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit; in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potiùs, quàm in deprædandis, & spoliandis hominibus, & scandalizandis Fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum à Fratribus, aut Subditis aliquid accipiendum est; hoc summopere observare debent, ne quem scandalizent, aut gravent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei Prædicator, ubi proprii sumptus desunt, à Fratribus accipiat, & item [6] Fratres, illius potentiâ non graventur, exemplo Apostoli Pauli [n], qui, ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat.

[m] *al.* inventione.

[n] 2. *Thess.* 3.

¶ PITH. [3] *Damnosam.*] V. C. *non tantum.* [4] *Cum charitate.*] V. C. *non cum charitate.* [5] *Quadam.*] V. C. *quadam jactantiæ temeritate, nec cum gratiarum actione, sed cum judic. &c.* [6] *Item.*] V. C. *idem.*

VIII. *Item* EX CONCILIO TOLETANO VII. *c.* 4. [an. 646. *in Hispania.*]

Ultra duos solidos à Parochianis Ecclesiis Episcopus non præsumat accipere.

INter cetera denique, quæ communi consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium [o] Presbyterorum Galliæ *α* [7] provinciæ solertissimè discernere decuit, quas contra Pontificum fuorum rapacitates necessitas, ut comperimus, tamdem compulit in publicum examen deferri. Hi enim Pontifices [p], ut evidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas [q] Ecclesias prægravantes, dum in exactionibus superfluè frequenter [r] exsistunt, penè usque ad exinanitionem extremæ virtutis quasdam Basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cetero, quod constat hactenus inordinatè præsumptum; non amplius quàm duos [t] solidos unusquisque Episcoporum præfatæ [8] provinciæ per singulas diœceses suæ Basilicas juxta Synodum Bracarensem annua illatione sibi expetat inferri: Monasteriorum tamen Basilicis ab hac solutionis pensione [u] sejunctis. §. 1. Cùm verò Episcopus [u] diœceses visitat, nulli præ multitudine onerosus exsistat, nec umquam quinquagenarium *β* numerum evectionis excedat, aut ampliùs, quàm una die per unamquamque Basilicam remorandi licentiam habeat. §. 2. Quicumque verò Pontificum eorumdem aliter, quàm decernimus, agendum præsumpserit, correptioni proculdubio Canonum subjacebit, tamquam constitutorum Synodalium transgressor, & præsorum Patrum Edictorum [x] corruptor.

[o] *al.* Parochianorum.

[p] Ansel. *l.* 7. *c.* 196.

[q] *al.* parochitanas.

[r] *al.* superfluis frequentes.

[t] Supra, *cad. placuit.*

[u] *al.* solutione pensionis.

[x] *al.* Edicti.

¶ CORR. ROM. *α Galliæ.*] In Conciliis impressis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur, *Galliciæ*. In aliis autem, & emendatioribus, atque in Codice Conciliorum Lucensi Regio habetur, *Gallicanæ Provinciæ*. Nam eo tempore Archiepiscopus Narbonensis, & ejus provinciæ Episcopi ad Synodos Toletanas conveniebant; quod ex subscriptionibus Toletani III. apparet. In eo enim Nigetius Narbonensis Metropolitanus, Sergius Episcopus Carcassonensis, & Nebridius Episcopus Agathensis, & procuratores Magalonensis & Nemausensis Episcoporum subscribunt. Ejusdem quoque Metropolitani, & ipsius provinciæ Episcoporum subscriptiones in IV. & VI. Toletanis Conciliis impressis leguntur, ut illæ, quæ in manuscriptis habentur, omittantur.

β Quinquagenarium.] In variis editionibus hujus Concilii legitur, *quinarium*. Verùm in codice Lucensi Regio, & uno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuscriptis, & vetustis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Ivone est, *quinquagenarium*. Et hanc lectionem secutus est Innocentius III. in Concilio Lateranensi, *c. cùm Apostolus. extrà de cens. & exact.*

¶ PITH. [7] *Galliæ.*] V. C. *Galliciæ*. Alius, *Gothicæ* i. *Narbonensis.* [8] *Præfatæ.*] V. C. *privatæ provinciæ per singulas Diœceses vel Basilicas.*

IX. *Item* GREGORIUS I. Episcopis Siciliæ, *lib.* II. *Epist.* 20. [an. 602. *Romæ in Sicilium.*]

Sacerdotes ab Episcopis suis ultra modum non graventur.

RElatum est nobis sanctæ memoriæ Decessoris mei temporibus per fervum Dei Diaconum, qui tunc Ecclesiastici patrimonii curam gessit, fuisse dispositum, ut Sacerdotes per universas vestras diœceses constituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minimè debuissent. Summa enim præfixa fuerat, vobis, ut audio, consentientibus, quæ ab eisdem Sacerdotibus pro labore Clericorum dari debuisset. Atque hoc, quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minimè custoditur. Unde Fraternitatem vestram admoneo, ut Subjectis vestris non graves studeatis existere.

X. *Item* PELAGIUS Cresconio Illustri. [c. an. 580. *Romæ in Sicilium.*]

Secundùm loci mediocritatem Episcopis convivia parentur.

[y] Ansel. *l.* 6. *c.* 171. Polyc. *l.* 4. *tit.* 21.

ILlud Magnitudinem [y] tuam minimè volumus ignorare, quòd Syracusanæ civitatis Episcopus inter alia, quæ in cautionum suarum pagina spopondit, hoc etiam specialiter sub interpositione pœnæ legitimè promisisse legitur; numquam se à quolibet suæ diœcesis Presbytero ultra duos solidos Cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in ejus se dispendio esse gesturum. Quod Magnitudo tua, non solùm à prædicto Episcopo, sed de omnium Episcoporum Siciliæ personis competenti solicitudine custodire non desinat; nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundùm mediocritatem uniuscujusque loci Episcopo ad consignationem venienti suscipientis præparari convivium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAUSA XI.

CLERICUS adversùs Clericum quæstionem de prædiis « GRATIAN.
agitavit, quem ad civilem Judicem producere voluit: « Reus non nisi ante Judicem Ecclesiasticum stare vole- « bat; Actor verò patientiâ civilis Judicis illum à possessione «